

Література

1. Сухомлинський В. О. Розмова з молодим директором школи. Бесіда третя// Сухомлинський В. О. Вибрані твори в п'яти томах.-К.: Рад. шк.,1977.-Т.4.-С.471.
2. Семенов О. М. Українська культура мовна особистість учителя [монографія]/О. М. Семенов-К: «Педагогічна думка», 2007-272с.
3. Байдан М. А. Научно-исследовательская работа студентов как средство формирования их творческой активности: Дис...канд. пед. наук: 13.00.01/М. А. Байдан.- Одесса,1985.-261с.
4. Кловак Г. Т. Генеза підготовки майбутнього вчителя до дослідницької педагогічної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах України: автореф дис. докт пед. наук: 13.00.01/Г. Т. Кловак.-К.,2004.-36с.

Стаття надійшла до редакції 18.10.2010 р.

УДК 811.161.2'42:371.134

Мишеніна Т. М.

кандидат філол. наук, доцент

Криворізького державного педагогічного університету

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З НАВЧАЛЬНИМ ТЕКСТОМ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ НА ОСНОВІ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

У статті обґрунтовується система роботи з навчальним тестом у процесі гуманітарної підготовки майбутніх філологів на основі компетентнісного підходу. Розкриваються інформаційна, активізаційна й мотиваційна функції навчального тексту; описуються форми реалізації навчального тексту.

Ключові слова: навчальний текст, гуманітарна підготовка, компетентнісний підхід, студенти філологічних спеціальностей.

В статье обосновывается система работы с учебным текстом в процессе гуманитарной подготовки будущих филологов на основе компетентностного подхода. Раскрываются информационная, активизаторская и мотивационная функции учебного текста; описываются формы реализации учебного текста.

Ключевые слова: учебный текст, гуманитарная подготовка, компетентностный подход, студенты филологических специальностей.

The article explains the system of work with academic texts in the training of future humanitarian philologists on the basis of competence-based approach. Disclosed information, activizatorskaya and motivational functions of academic texts; described forms of implementing the educational text.

Keywords: educational text, humanitarian training, competence approach, students of philological disciplines.

Одним із найважливіших завдань освітньої галузі в сучасних соціально-економічних умовах є розроблення й реалізація особистісно зорієнтованої моделі педагогічної освіти, розрахованої на підготовку висококваліфікованого вчителя, здатного виявляти стійкий професіоналізм у нових

перехідного періоду й бути конкурентоздатним на ринку праці, та-
то має високий рівень сформованості професійної компетентності.

Визначені положення зафіксовано в державних документах: Консти-
- України, Національній доктрині розвитку освіти (2002), Державній
вій комплексній програмі «Вчитель» (2002), нормативно-правових
документах, що регламентують діяльність системи освіти: законі «Про
освіту» (1996), «Про вишу освіти» (2002) та інших законодавчих актах.

Однією з тенденцій модернізації сучасного освітнього простору є
впровадження нових технологій навчання на всіх його рівнях, на що орієн-
тує сучасна філософія освіти в цілому та філософія педагогічної освіти зо-
ма функції яких полягають в осмисленні важливих проблем ставлення
особистості до освіти, місця та ролі людини в суспільстві. Гуманістично
спрямована філософія вітчизняної освіти орієнтує на самовираження та
креативність кожної окремої людини й відповідно до цієї функції потрібно
побудувати таку систему освіти, коли особистість, урахуовуючи досвід по-
передників, зможе трансформувати набуті знання. Пріоритетною ідеєю фі-
лософії освіти в Україні є ідея **людиноцентризму** в освіті й педагогіці. Ко-
жна людина є **соціокультурною** індивідуальністю, яка постійно розвива-
ється разом із **соціокультурним** простором, тому впровадження інновацій-
них освітніх моделей та передбачає врахування соціально-філософського
підходу до окремої особистості.

Вища школа має стати могутнім фактором розвитку духовної куль-
тури українського етносу, динаміки продуктивних сил України, оскільки,
як слушно зазначає В. Андрущенко, «... вона відтворює особистість,
озброєю її знаннями, формує світогляд і творчі здібності, виховує як патрі-
ота і громадянина - тобто реально готує його (суспільства) майбутнє. І від
того, якою буде наша вища освіта, без перебільшення, залежить майбутнє
держави: народу і культури» [1, с. 6].

Основним завданням викладачів є формування професійної компете-
нтності студентів філологічних спеціальностей, тобто формування вмій
спілкуватися в типових умовах професійної діяльності, володіти потенціалом
Дидактичного дискурсу, репрезентувати нормативні та доступні для
сприйняття навчальні тексти, розв'язувати за допомогою мовних засобів (у
конкретних ситуаціях професійного спілкування) комунікативні завдання.

Уважаємо, що робота у вищій школі над реалізацією проблеми фор-
мування професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей
потребує серйозного вивчення, аналізу з тим, щоб запропонувати шля-
хи її вдосконалення й динаміки.

Аналіз наукових джерел із психології, дидактики, лінгвістики, лінг-
водидактики засвідчує, що в теорії і практиці вищої освіти накопичено
значний досвід, який може стати основою модернізації професійної гума-
нітарної підготовки студентів філологічних спеціальностей: висвітлено
психологічні аспекти проблеми комунікативного вдосконалення особистості

(Л. Виготський, І. Гальперін, І. Зимня, Г. Колшанський, Г. Костюк, О. Лсонтьєв, О. Потєбня, С. Рубінштейн, О. Синиця, С. Смирнов та інші); розроблено систему педагогічної майстерності вчителя (І. Зязюн), професійної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (О. Семеног); визначено дидактичні засади підготовки майбутнього вчителя в системі вищої освіти (А. Алексюк, В. Галузинський, М. Євтух, М. Лещенко, О. Савченко, О. Сухомлинська, О. Пехота, П. Підкасистий, О. Пометун); досліджено способи і шляхи формування лінгвістичних та прагмалінгвістичних умінь учнів і студентів (Ф. Бацевич, Л. Мацько, М. Муравицька, В. Мусієнко, М. Плющ, О. Пономарів, В. Русанівський, Н. Тоцька).

У лінгвістичних і методичних студіях висвітлено окремі аспекти мовної та методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури (Н. Голуб, А. Грищенко, Т. Донченко, С. Єрмоленко, В. Кононенко, М. Наєнко, Г. Онкович, Г. Токмань, Г. Шелехова).

Теоретичним питанням динаміки професійної компетентності майбутніх філологів приділялася належна увага з боку психологів, лінгвістів, учених-методистів. Однак, незважаючи на конструктивні досягнення, у вітчизняній лінгводидактиці відсутні системні наукові праці, в яких з'ясовано питання змісту, принципів, методів, форм, тобто технології формування професійної компетентності майбутніх філологів.

Мета публікації - обґрунтувати систему роботи з навчальним текстом у процесі гуманітарної підготовки студентів філологічних спеціальностей.

Пропозицією є активне впровадження в систему гуманітарної підготовки майбутніх філологів форми організації дидактичного мовлення - навчального тексту.

Текст як одиниця комунікації, цілісна знакова форма організації мовлення є основною формою організації мовлення й висловлення думки, повідомлення. Аналіз основних характеристик тексту, зокрема, навчального тексту, уможливує побудову оптимальної системи роботи над розвитком професійної компетентності студентів у процесі гуманітарної підготовки. Розглянемо основні підходи до розуміння дефініції «текст», природа тексту як комунікативної одиниці в науковій літературі:

1. Висловлювання, сума висловлювань, послідовність висловлювань (Д. Баранник, М. Бахтін, В. Гак, І. Гальперін, Б. Зільберт, Е. Реферовська, З. Харіс). Наведемо найбільш повне, на нашу думку, визначення тексту з цим підходом: «текст - це писемний або усний мовленнєвий масив, що становить лінійну послідовність висловлювань, об'єднаних у ближчій перспективі смисловими і формально-граматичними зв'язками, а в загальнокомпозиційному, дистантному плані - спільною тематикою і сюжетною заданістю» [3, с. 627].

2. Комунікативна одиниця (мовленнєвий твір), яка має власну структуру, відзначається такими ознаками, як зв'язність, завершеність тощо (Ф. Бацевич, М. Брандес, Т. Дридзе, К. Кожевнікова, Т. Ніколаєва та інші).

Наведемо тлумачення К. Кожевникової, яка вважає, що «текст - ідеальна вища комунікативна одиниця, що передбачає змістову замкнутість та закінченість, констатувальною ознакою якої, однак, є зв'язність, що виявляється кожного разу в інших параметрах, на різних рівнях тексту і в різній структурі окремих зв'язків [11, с. 66]. За лінгвістичним словником Т (від дат. *textum* - тканина, зв'язок, побудова - це об'єднана змістово-зв'язком послідовність мовних одиниць, основними властивостями якої є зв'язність і цілісність» [13, с. 507]. Панівною в межах цього підходу є позиція розуміння тексту як джерела «живого» дискурсу, а саме - цілісності зв'язності викладу, належності до певних функціонально-змістових типів мовлення.

Ефективна організація навчальної діяльності студентів філологічних спеціальностей у процесі гуманітарної підготовки на основі **компетентнісного** підходу як визначального в сучасній парадигму вищої освіти забезпечуватиметься, на наше переконання, активним використанням тексту як форми дидактичного мовлення. У цьому контексті найбільш оптимальним буде розуміння тексту відповідно до другого підходу, оскільки навчання аналізу та побудові тексту повинно насамперед передбачати роботу над розвитком умінь студентів, що забезпечують цілісність викладу інформації, її зв'язність, модальність, а також відповідність визначеним мовленнєвим жанрам, урахуовуючи ситуацію та стиль спілкування. Йдеться про розвиток у майбутніх філологів умінь аналізу й побудови *навчального тексту*, оскільки саме така комунікативна одиниця є основною формою професійного мовлення **вчителя-філолога**.

Л. Рис пропонує таке визначення поняття: «навчальний текст — це лінійна послідовність мовних знаків, яка (1) являє собою цілісне повідомлення (монолог) або відповідає певній ситуації (діалог), або (2) є рядом мовних знаків (слів, словосполучень, речень) без загальної комунікативної функції та без зв'язку з визначеною ситуацією. У першому випадку можна говорити про (1) комунікативний навчальний текст, у другому випадку про (2) **некомунікативний** навчальний текст, що виконує специфічні навчальні дидактичні функції [19, с. 58].

Г. Зоммер під терміном «навчальний текст» розуміє текст, який використовується в навчальних цілях. На думку вченого, роль основного критерію повинен відігравати дидактичний критерій, а не лінгвістичний. Основним дидактичним критерієм навчального тексту Г. Зоммер вважає його функцію, що виявляється у продукуванні нових усних чи писемних текстів [10].

Виходимо із широкого розуміння поняття «навчальний текст», уважаючи, що це основний продукт мовлення словесника, зорієнтований на розв'язання конкретного методичного завдання в різних ситуаціях навчального процесу, і спрямований на визначення та пояснення нових понять, термінів, властивостей, моделей, явищ і співвідношень між ними.

Навчальні тексти слугують цілям навчання, які детермінують зміст, структуру, композицію і стиль тексту. Навчальні тексти (первинні чи вторинні) фіксують уже ту систему знань, що склалася, загальноприйняті поняття та закони конкретної науки. Саме цим визначається ясність, доступність, чіткість, прозорість їхнього викладу.

Навчальний текст має специфічні (властиві тільки йому) функції: інформаційну, яка полягає в передачі наукової інформації у стислому та систематизованому вигляді; активізаційну - забезпечує активізацію логічного мислення тих, хто навчається; мотиваційну - сприяє формуванню мотивації учіння.

Основними характеристиками навчального тексту є дескриптивність (описова структура), інформаційність (інформаційна структура), логічність (логічна структура), що підсилюються вербальною і графічною ілюстративністю. Наприклад, вербальна ілюстративність переважно властива художній літературі, графічна ілюстративність — як художній літературі (книжні ілюстрації), так і навчальному тексту (схеми, таблиці, графіки, малюнки тощо).

У системі вищої школи майбутній філолог повинен оволодіти насамперед тими формами мовлення, які мають високу фактичну частотність (студент оволодіватиме жанровою різноманітністю мовлення протягом тривалого професійного самовдосконалення й саморозвитку), що дозволяє співвіднести жанрову різноманітність зі структурною організацією спілкування між адресантом/адресатом, а отже, - з формами мовлення, формами спілкування. Одним із різновидів спілкування є опозиція монологічного й діалогічного мовлення, яку ми визначаємо як основу ефективної організації роботи з навчальним текстом.

Діалог характеризується порівняно швидким обміном мовленням, коли кожний компонент обміну є реплікою, одна репліка вищою мірою зумовлена іншою; обмін відбувається поза яким-небудь попереднім обдумуванням; компоненти не мають особливої заданості; у побудові реплік немає ніякої навмисної зв'язаності, і вони вищою мірою короткі. Відповідно до цього монологу притаманні тривалість й зумовлена нею зв'язність, побудова мовленнєвого ряду; односторонній характер висловлювання, не розрахований на швидку репліку; наявність заданості, попереднього обдумування тощо.

Л. Виготський вказав на одну з важливих особливостей діалогу, що відрізняє його від монологу - це «можливість недоказування, неповного висловлювання, непотрібності мобілізації всіх тих слів, які повинні бути мобілізованими для знаходження такого ж мисленнєвого комплексу в умовах монологічного мовлення» [6, с. 353].

На протизагу діалогічному мовленню, монологічне мовлення є досить розгорнутим, активним та організованим видом мовлення [12, с. 253]. При опрацюванні навчального тексту переважають такі форми мовлення,

як усний діалог, усний монолог та писемний монолог, що сприяє оптимальному формуванню професійної компетентності студентів філологічних спеціальностей.

УСНИЙ навчальний діалог - своєрідна форма спілкування. Це взаємодія між людьми в умовах навчальної ситуації, що здійснюється у формі мовлення, в ході якого відбувається інформаційний обмін між партнерами і регулюються стосунки між ними. Специфіка навчального діалогу визначається цілями його учасників, умовами та обставинами їх взаємодії» [16, 29]. Як для адресанта (учителя), так і для адресата (учня) діалог є засобом діяльності. Мовлення адресанта в навчальному діалозі є засобом досягнення навчальних цілей. Воно реалізується в ряді реплік, змістом яких може бути повідомлення інформації, діагностика учнями її розуміння тощо. Як зазначають науковці (О. Машбиц, В. Андрієвська, О. Комісарова), «діалог в ситуації навчання є полігоном для тренування мовленнєвої здатності учнів та умова засвоєння ними законів людського спілкування. Здобуваючи знання, напружуючи навички та вміння у визначеній науковій сфері, учень одночасно засвоює правила мовленнєвої поведінки, правила діалогу. До цих правил належать здібності ясно викладати свої думки (будувати повні та чіткі висловлювання, приводити до відповідності вербальні та невербальні засоби); розуміти партнера (слухати його, вловлювати зміст фраз); досягати адекватного розуміння партнером змісту свого висловлювання» [16, с. 41].

Навчальний текст реалізується в діалогічному мовленні через такі жанри, як дискусія, бесіда, полеміка, диспут, дебати, суперечка. Дискусія (наукова, дидактична) як такий жанр, через який продукується навчальний текст, на думку Л. Мацько, є обговоренням певної проблеми або групи питань чи одного дуже важливого питання з метою досягнення істини [15, с. 216].

Заслугує на увагу й класифікація типів мовлення, розроблена О. Ласкаревою [17]. Ефективне формування професійної компетентності майбутніх філологів у процесі роботи з навчальним текстом забезпечується також реалізацією типами мовлення залежно від комунікативної мети: описового й аргументативного типи текстів. Описові тексти, на думку О. Ласкаревої, «за типом базової інтенції є інформаційними, вони мають інформацію про об'єкт, його властивості, засоби, характер, структуру й відносяться до буттєвої модальності. Аргументативні тексти - це перш за все переконливі тексти, які щось доводять, пояснюють. Вони характеризуються різними видами об'єктивної модальності» [17, с. 28].

Важливо вказати на особливості й організацію навчальних текстів, які належать за типом мовлення до роздуму, логіка викладу матеріалу в якому визначається як роздум, доказ, пояснення, умовивід, підтвердження, обґрунтування.

Компетентнісний підхід до організації навчальної діяльності майбутніх філологів передбачає формування почуття компетентності. У процесі дидактичного мовлення реалізується механізм впливу цього чинника на мотивацію студентів філологічних спеціальностей. Розглянемо взаємозв'язок мотиваційної функції навчального тексту із мотивацією учіння майбутніх філологів під час роботи над навчальним текстом.

Згідно з А. Бандурою, віра у свою ефективність (компетентність) – це особисте судження стосовно своїх можливостей (здібностей) виконати конкретне завдання [2]. Безперечно, оцінка своїх здібностей, віра в ефективність своєї діяльності – важливий фактор, який впливає на мотивацію навчальної діяльності. Студент більшою мірою схильний виконувати ті завдання, стосовно успішного виконання яких він упевнений, оскільки володіє достатніми навичками і здібностями задля досягнення успіху.

Цінною для нашого дослідження є розвідка М. Альдермана, який, виходячи з даних психологічних досліджень і досвіду педагогічної роботи, виділив три чинники, які впливають на віру людини у свої здібності: 1) успішність виконання попередніх завдань (досвід успіху й невдач); 2) вікаріальне навічання (спостереження за іншими); 3) вербальне переконання [18].

Успішний досвід у минулому, успішне виконання попередніх завдань – один із найважливіших джерел віри в ефективність своєї діяльності. За умови атрибуції (приписування) невдачі нестабільному внутрішньому фактору (нестача зусиль) негативний вплив невдач зменшується (невдачі практично не впливають на сприйняття власної компетентності і на самооцінку). Така атрибуція (приписування) причин невдач пом'якшує вплив негативного досвіду на почуття власної ефективності (на віру в свої здібності). Пояснення своїх невдач недостатністю власних зусиль не призводить до формування почуття безпорадності і не знижує оцінку власної компетентності [18].

Вікаріальне навічання (спостереження за досягненнями інших) – один із ефективних шляхів вироблення віри у власні можливості: студент, спостерігаючи, як його однокурсник успішно виконав завдання, буде переконаним у тому, що і він зможе набути необхідних знань і навичок.

На наш погляд, важливе значення має не тільки демонстрація моделлю (іншою людиною) навичок, але й показ успішної стратегії, наполегливості, прагнення випробувати кілька шляхів і варіантів у вирішенні проблеми. Спостерігаючи за іншою людиною, суб'єкт може наслідувати, запозичувати і використовувати аналогічну стратегію у своїх діях [9].

Під час опрацювання навчального тексту маємо змогу достатньо спостерігати результат дії вікаріального навічання, оскільки студенти взаємодіють між собою (обмінюються думками, спостереженнями над текстом, дискутують) під час виконання різноманітних завдань (у парі, групі тощо). Специфіка педагогічної ситуації роботи з навчальним текстом полягає в тому, що студенти, спостерігаючи за своїми більш успішними однокурс-

нікама, які виступають для них як моделі, можуть наслідувати процес їхньої роботи (ретельність підготовки, зміну стратегії, ставлення до помилок і невдач тощо). Значний вплив на студента має підтримка, яку отримав його однокурсник (у формі схвалення, підтримки).

Таким чином, значна кількість інтеракцій між студентами академічної групи при опрацюванні навчального тексту, ознайомлення з особистісною історією більш успішного однокурсника (коли однокурсник ділиться своїми проблемами і труднощами в минулому, розповідає про свої зусилля, які він доклав задля досягнення успіху) визначає значущість вікаріально-научіння як механізму розвитку мотивації до навчальної (і професійної) діяльності.

Отже, використання навчального тексту як форми дидактичного моделювання в процесі вікаріального навчіння створює можливості для розвитку у студента внутрішньої мотивації, тобто інтересу до процесу і змісту роботи; студент, спостерігаючи за своїм більш успішним однокурсником, має змогу бачити його внутрішньомотивовану активність і інтерес до процесу та змісту діяльності, яку той виявляє під час роботи з текстом.

Вербальне переконання є найбільш ефективним, коли людина вже має певні «докази» того, що може успішно це зробити. На наш погляд, вербальне переконання справляє сильніший ефект тоді, коли воно підкріплюється зверненням (вказівками) на сильні сторони і переваги студента, на психологічні особливості, які раніше забезпечували йому успіх у діяльності. Доцільним було б також нагадати про його успішні дії в минулому. Наголошуючи студентам на тому, чим вони можуть скористатися для досягнення успіху, чим вони володіють (знання, навички, здібності), у такий спосіб посилюється їхнє почуття компетентності і збільшується мотивація навчання.

Почуття компетентності - складний психологічний конструкт, і його вплив на мотивацію діяльності опосередковується дією інших психологічних факторів (таких як самоповага, очікування успіху, виклик, внутрішня мотивація, самореалізація). На думку Д. Аткинсона, почуття компетентності (разом із суб'єктивною складністю завдання і переконанням у залежності успіху від витрачених зусиль) впливає на мотивацію діяльності через очікування успіху [18]. Окрім очікування успіху (суб'єктивних шансів на успіх), до мотиваційних параметрів ми відносимо також самоповагу, внутрішню мотивацію, виклик, самореалізацію.

Тісний зв'язок почуття компетентності з самоповагою, очікуванням успіху, внутрішньою мотивацією, «викликом» (перевіркою своїх можливостей) і самореалізацією висуває певні вимоги до обраного навчального тексту.

Виходячи з того, що відчуття студентами власної компетентності - це істотна ознака і фактор розвитку процесуальної мотивації, характер зворотного зв'язку, котрий надає викладач студентові, має значний вплив на

мотивацію **учіння**. Коли в навчальних ситуаціях існують позитивні **зворотні** зв'язки (похвала, схвалення, переживання успіху тощо), процесуальна мотивація підсилюється. Коли ж переважають негативні зворотні зв'язки (незадовільні оцінки, які свідчать про неуспішність чи некомпетентність студентів), то процесуальна мотивація знижується.

Серед усіх форм академічного навчання організація роботи з навчальним текстом є однією із оптимальних форм роботи для розвитку у майбутніх філологів почуття компетентності (почуття ефективності) і формування мотивації учіння.

Робота з навчальним текстом також актуалізує (посилює) когнітивний компонент **особистісного** утворення майбутнього філолога, який, у свою чергу, посилює також мотивацію учіння шляхом трансляції студентами відповідних значень, які за певних обставин здатні трансформуватися у смисл.

Ефективність формування **когнітивного** компонента забезпечується можливістю його зв'язку з низкою важливих потреб особистості: у словах викладача, котрий транслює студентам певні значення, **імпліцитно** закладена опора на потреби студентів; він прагне за допомогою слів (актуалізуючи значення, образи, уявлення студентів) «вийти» на важливі потреби студентів з метою пов'язати діяльність (до якої він прагне формувати мотивацію) з цими потребами.

Важливим є і формально-динамічний аспект когнітивного компонента, тобто частота актуалізації, наявність **когнітивної** домінанти, здатної створити мотиваційне напруження. Систематичне повторення певних смислів, регулярна актуалізація відповідних значень, образів, уявлень створює когнітивну домінанту, яка забезпечує постійність актуалізації у студентів зв'язку «діяльність - потреби особистості». Обстоювана позиція вимагає з'ясування механізму формування значень. Згідно з О. Леонтьєвим, формування значень («знаних мотивів») становить передумову виникнення чинних спонук діяльності (мотивів). Передача студентам у процесі навчання значень готує ґрунт для розвитку чинних мотивів діяльності. Важливими чинниками, які полегшують трансформацію «знаних мотивів» (значень) у чинні мотиви є такі: 1) формованість діяльності (а саме сформованість операційно-технічного компоненту діяльності, тобто уміння та навички виконувати операції та дії, передбачені **діяльністю**); 2) наявність певного інтересу до процесу та змісту діяльності (якщо діяльність сама по собі не цікава для студента, а тим паче якщо вона викликає негативні емоції, то навіть дуже значущі потреби не спонукатимуть студента до виконання діяльності).

Іншими словами, коли викладач транслює студентам певні значення (сенси), він фактично намагається апелювати до відповідних потреб студента, тобто **формує** зв'язок навчальної діяльності з потребами особистості. Такий зв'язок формується поетапно і залежить від смислової діяльності

студента, яка полягає в пошуку і знаходженню особистісного сенсу діяльності (предмету діяльності). Для закріплення цього зв'язку потреб із діяльністю необхідне неодноразове підкріплення (або ж самопідкріплення).

Таким чином, під час опрацювання навчального тексту передача студентам значень, актуалізація важливості діяльності посилює зв'язок діяльності з потребами особистості, оптимізуючи в подальшому індивідуальну обробку значень, пошук особистісного сенсу, встановлення зв'язку діяльності зі своїми власними потребами.

Успішне опрацювання навчального тексту здійснюється за таких умов: 1) надання студентам відповідних значень (когнітивних схем, які відображали б значущість діяльності); 2) надання студентам опосередкованого підкріплення (взірець для наслідування, алгоритм діяльності); 3) спонукання студентів до пошуку ними особистісного сенсу діяльності; 4) орієнтування у мотиваційній сфері конкретного студента, пропозиції викладачем студентів індивідуальної когнітивної схеми, яка стала б основою для зв'язку діяльності з важливими потребами студента.

Індивідуальна робота викладача зі студентом має, безумовно, цілу низку переваг порівняно з груповою роботою, адже викладач на практично-семінарському, лекційному заняттях може навести лише загальні значення. Індивідуальна робота з навчальним текстом у порівнянні з традиційними формами навчання створює сприятливі можливості для пошуку студентами особистісного сенсу діяльності, оскільки викладач навіть у роботі з групою значною мірою орієнтується на індивідуальність студента, його особистісний розвиток і спроможний надати студенту значно ґрунтовнішу допомогу в процесі сенсоутворення.

Таким чином, навчальний текст є базовою формою організації дидактичного мовлення студентів філологічних спеціальностей. Ефективність оволодіння прийомами, уміннями аналізу та створення студентами навчальних текстів різних типів сприяє формуванню професійної компетентності майбутніх фахівців.

Напрямок подальших розвідок з окресленої проблеми вбачаємо в детальному розгляді інтеракції адресанта/адресата в актах дидактичної комунікації.

Література

1. Андрущенко в. П. Вища освіта України на шляху до радикальних змін / В. П. Андрущенко // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. - К., 1996. - С. 6.
2. Бандура А. Теория социального научения / А. Бандура. - СПб.: Евразия, 2000.
3. Баранник Д. Х. Текст / Д. Х. Баранник // Українська мова: Енциклопедія. - К., 2000. - С. 627.
4. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник / Ф. С. Бацевич. - К.: Видавничий центр «Академія», 2004. - 344с.
5. Брандес М. П. Текст как социальная система / М. П. Брандес // Принципы типологизации художественного и нехудожественного текстов. - К.: Изд-во КГПИИЯ, 1987. - С. 8.
6. Выготский Л. С. Избранные психологические исследования / Л. С. Выготский. - М.: Учпедгиз, 1956.

7. Занюк С. С. Психологія мотивації та емоцій / С. С. Занюк. - Луцьк, 1997. - 180 с.
8. Зильберт Б. А. Социопсихолінгвістическіе исследование текста / Б. А. Зильберт. - Саратов, 1986. - С. 18-24.
9. Зинченко В. П., Смирнов С. Д. Методологические вопросы психологи / В. П. Зинченко. - М.: Из-во Моск. ун-та, 1982. - 128 с.
10. Зоммер Г. Типы письменных учебных текстов для развития говорения и письма / Г. Зоммер // Вопросы лингвистики и лингводидактики: материалы конференции МАП-РЯЛ, Краков 23-24 апреля, 1996. - Краков. - С. 223-228.
11. Кожевникова К. Об аспектах связности в текстах как целом / К. Кожевникова // Синтаксис текста. - М.: Наука, 1979. - С.59-66.
12. Леонтьев А. А. Язык и речевая деятельность в общей и педагогической психологии: избр. псих. труды / А. А. Леонтьев. - М.: Московский психо-социальный институт, Воронеж: НПО «МОДЭК», 2001 - 448 с.
13. Лингвистический энциклопедический словарь / гл. редактор В. Н. Ярцева. - М.: Советская энциклопедия, 1990. - 685 с.
14. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. - М.: Просвещение, 1990. - 192 с.
15. Мацько Л. І. Риторика: навчальний посібник / Л. І. Мацько, О. М. Мацько. - К.: Вища школа, 2003. - 311 с.
16. Машбиц Е. И. Диалог в обучающей системе / Е. И. Машбиц, В. В. Андриевская, Е. Ю. Комиссарова. - К.: Вища школа, 1989. - 184 с.
17. Основы научной речи: учебное пособие для студентов-нефилологов высших учебных заведений / Н. А. Буре, М. В. Быстрых, С. А. Вишнякова, Е. Р. Ласкарева и др. под ред. В. В. Химика, Л. Б. Волковой. - М.: Изд. Центр. «Академия», 2003. - 272 с.
18. Mc Clelland D. Human Motivation. - 1985. - 348 p.
19. Ries L. Ke komunikativni pozave ucebniho textu V ucebnicich газкебо jazyka / L. Ries // Ruský jazyk. - 1980. - 81. - № 2. - 8. 58-66.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2010 р

УДК 378.147+379.835

*Голоденко О. М.,
Голоденко С. М.,
Голоденко М. М.*

Криворізький державний педагогічний університет

ОРГАНІЗАТОРСЬКА ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ВИХОВНОЇ РОБОТИ В ЛІТНІХ ДИТЯЧИХ ОЗДОРОВЧИХ ТАБОРАХ

У статті розглядаються організаційні основи педагогічної діяльності у літньому оздоровчому таборі.

Ключові слова: літній оздоровчий табір, організаторська діяльність, педагогічна діяльність, позашкільна освіта, професійна підготовка майбутнього вчителя.

В статье рассматриваются организаторские основы педагогической деятельности в летнем оздоровительном лагере

Ключевые слова: летний оздоровительный лагерь, организаторская деятельность, педагогическая деятельность, внешкольное образование, профессиональная подготовка будущего учителя.